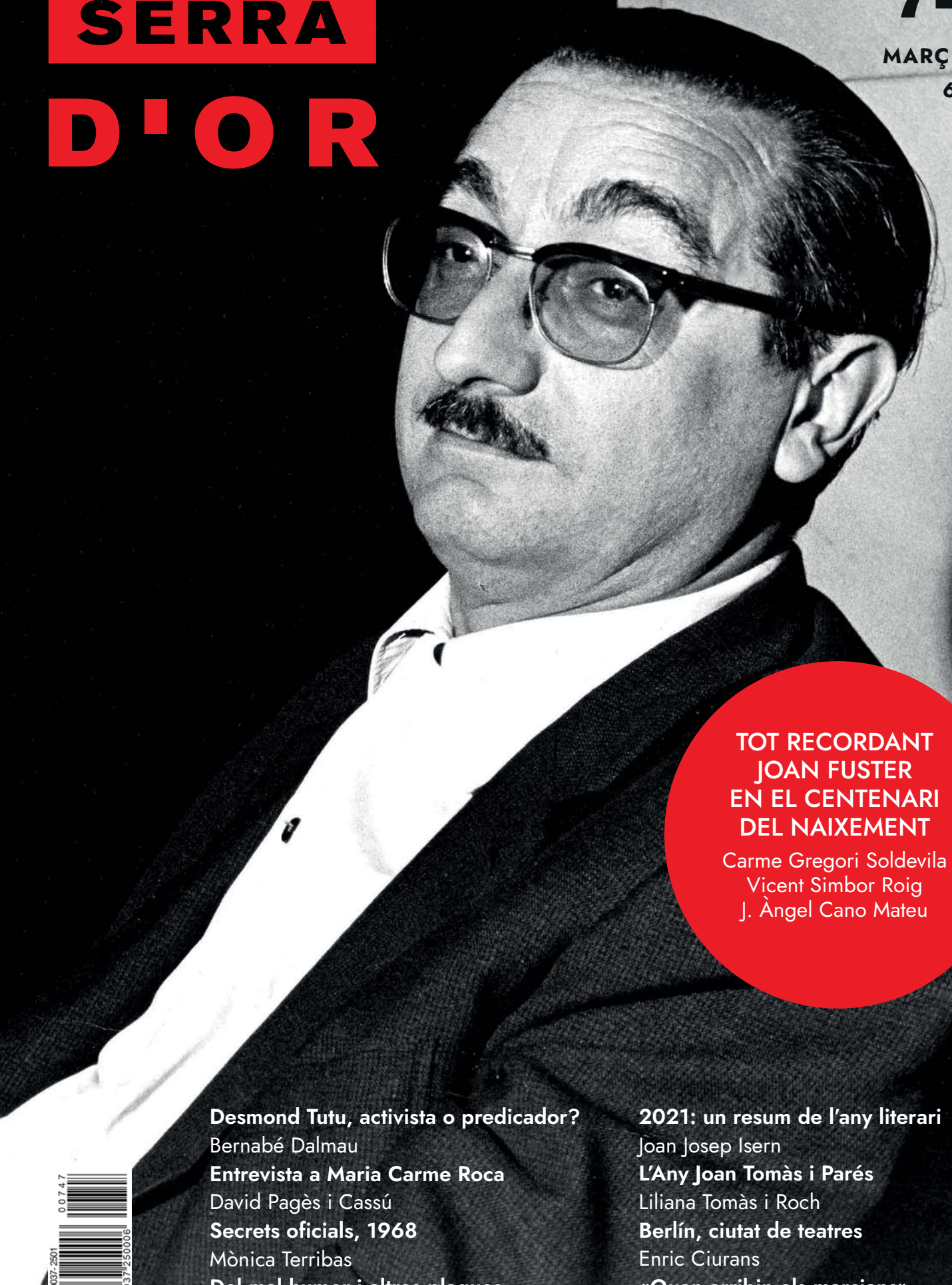

SERRA D'OR

747

MARÇ 2022

6,25 €

**TOT RECORDANT
JOAN FUSTER
EN EL CENTENARI
DEL NAIXEMENT**

Carme Gregori Soldevila
Vicent Simbor Roig
J. Àngel Cano Mateu

Desmond Tutu, activista o predicador?

Bernabé Dalmau

Entrevista a Maria Carme Roca

David Pagès i Cassú

Secrets oficials, 1968

Mònica Terribas

Del mal humor i altres plagues

Francesc-Marc Álvaro

2021: un resum de l'any literari

Joan Josep Isern

L'Any Joan Tomàs i Parés

Liliana Tomàs i Roch

Berlín, ciutat de teatres

Enric Ciurans

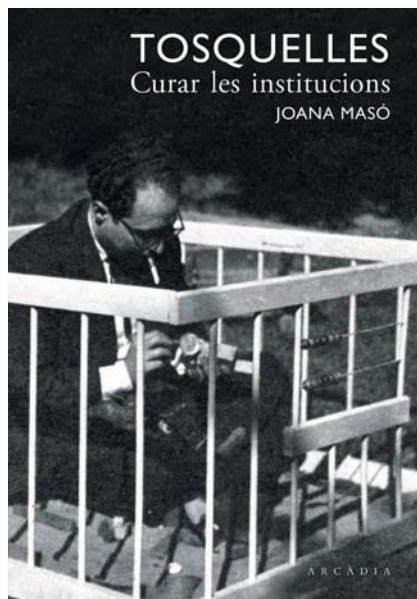
«Quan arribin els marcians»

Sandra Comas

Tria personal

per Anna Ballbona

Joana Masó

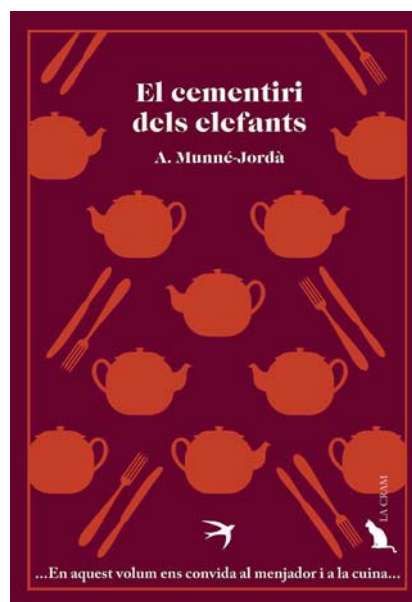
Tosquelles. Curar les institucions
Arcàdia, Barcelona, 2021.

Aquesta investigació i antologia de textos i materials del psiquiatre Francesc Tosquelles (1912-1994) és un dels grans fets literaris de l'any 2020 i, per sort, no s'aturarà aquí. La primavera d'aquest 2022, el Centre de Cultura Contemporània li dedicarà una exposició que ha cocomissariat Joana Masó, la crítica literària i professora titular de la Universitat de Barcelona que ha desplegat aquesta extraordinària operació de rescat de Tosquelles. L'obra, generosa en documents, fa una repassada molt aclaridora de la magnitud d'aquest republicà exiliat a França. Però el llibre no és només un document biogràfic ni un aplec de materials des-

coneguts per l'imaginari col·lectiu: Joana Masó endreça de manera esmolada i profunda el llegat de Tosquelles, les seves principals idees, els aspectes intel·lectuals, clínics, psicoanalítics, artístics, polítics i, en definitiva, humanístics que el converteixen en una figura rellevant. La majoria d'assajos i textos que havia produït o que no s'havien traduït al català o que, si existien en català o en castellà, eren introbables.

Amb un maneig excepcional de tots els textos i fragments, Joana Masó proposa un recorregut coherent i brillant pel carisma que transpira Tosquelles. Algunes de les reflexions inicials que hi apareixen destacades i la cronologia biogràfica fan d'excel·lent porta d'entrada a un univers intel·lectual erigit sobre el sentit revolucionari, cooperatiu i fins i tot —i encara que soni banal— militant de l'alegria i de la transformació de les coses. No és en va que l'obra que travessa tot el «treball clínic i polític» de Tosquelles sigui «la transformació dels establiments en institucions» i que això comenci amb la feina a l'institut Pere Mata, el manicomi de Reus, a finals dels anys vint. Les ganes de relligar el fet terapèutic a un lloc, l'afany d'incidir en la vida concreta i la necessitat d'imaginar institucions obertes —la idea de curar-les a la qual al·ludeix el títol— seran un contínuum. I ho seran tant si ha d'aplicar teràpia i pensament en el manicomi privat i l'hospital de campanya com si ho ha de fer al camp de concentració i a l'hospital

psiquiàtric públic. La llargària de les coneixences intel·lectuals de Tosquelles, la manera d'entendre i relacionar-se amb el malalt —i amb el món—, el seu sentit avantguardista i renovador i la consciència que cal fugir de la inèrcia burocràtica i immobilitzadora sorprenen i provoquen, avui, un efecte magnètic.

A. Munné-Jordà

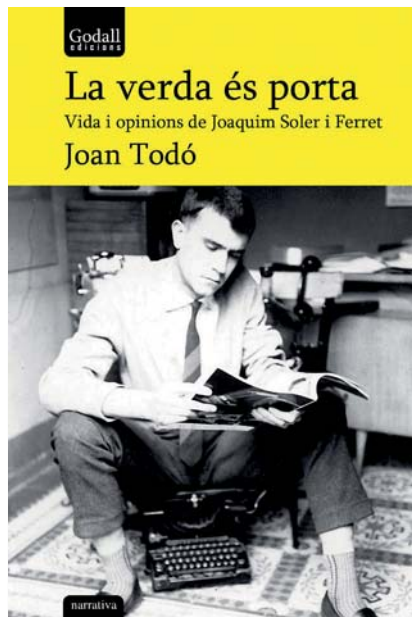
El cementiri dels elefants

El cep i la nansa, Vilanova i la Geltrú, 2021.

Antoni Munné-Jordà és un escriptor multiforme, un dominador de l'ofici i de la tradició literària, que justament per això és capaç de fer un llibre tan singular com aquest. Aquí hi aplega exercicis, contes, notes de moltes menes, sempre a cavall —esperit

lliure i sense amarres— de Joyce, Robbe-Grillet i Pedroló, que ens posen al davant un esperit juganer, incontestable. Les ganes d'experimentar, de jugar amb la sorpresa i amb els gèneres —és divertidíssim, per exemple, «El crim elàstic»—, s'acompanyen del rigor lingüístic i formal, de l'afany d'extrafer els límits amb naturalitat, fent tombarelles amb la llengua catalana. Aquest és un llibre inclassificable que reuneix escrits dels anys setanta i també del 2020, que posa l'un al costat de l'altre textos molt diferents i d'èpoques diverses. Per això resulta un petit regal —95 pàgines— memorable: reflecteix el viatge d'un escriptor que ve de lluny i que ha anat molt enllà, un peti qui peti narratiu que ha transitat per «països» molt diferents, sense manies.

El cementiri dels elefants és una mostra del viatge, amb formes narratives molt diverses —contes, diaris, exercicis d'estil i altres picades d'ullet oulipianes, fantasies diverses, humor tallat a rodanxes fines— que sorprenen del tot: a Munné-Jordà se'l pot llegir des de molts llocs, des de les seves novel·les de ciència-ficció, des de la feina de divulgació de Pedroló, des d'una novel·la històrica sorprenent, de Segona Guerra Mundial, com *Dins el riu, entre els joncs*, o també, ara, des d'aquest aplec de peces juganeres que ensenyen línies d'exploració, de joc i de relectura del fet experimental. Munné-Jordà és, en si mateix, una baula de la tradició literària que no ens podem perdre.

Joan Todó

La verda és porta. Vida i opinions de Joaquim Soler i Ferret

Godall Edicions, Barcelona, 2021.

Aquest llibre n'inclou molts dins d'un de sol: és una ficció, una biografia d'un escriptor, un fris d'una generació literària i d'una època històrica, una cartografia per entendre d'on venim i per on ens belluguem. I és una mirada incisiva i obsessiva per entendre els mecanismes de funcionament de l'èxit i del fracàs, del poder i dels bandejats, de les hegemònies culturals. Què és el que s'imposa, quins corrents de fons i interpretacions es fan forts, quins són els atzars i les fuetades de la història d'on venim, això també hi és. I és un llibre exquisidament ben escrit, que

va fins al fons amb tots els detalls, cosa que pot fer passar el contínuum narratiu per moments de moltes menes, però que en qualsevol cas el converteix en un llibre decidit a superar la idea d'una biografia a l'ús. I encara més, el seu autor, el narrador i poeta Joan Todó, ha decidit superar un repte que no era gens fàcil: explicar la vida i l'obra i les opinions d'un escriptor, Joaquim Soler Ferret (1940-1993), que va gaudir de poc èxit i reconeixement en vida, que va rebre molts revessos en forma de premis perduts, que es va moure a les palpentes entre la necessitat d'un experimentalisme juganer i les ganes comprensibles de ser llegit. Resseguint la figura de Soler Ferret, segurament recordat per la veu i les narracions creatives al programa de Catalunya Ràdio «La porta dels somnis» (que cal escoltar com una obra més), i després d'una feina documental ingent, d'allò més minuciosa, Todó desplega totes les giragonses d'una època i d'una generació, la dels setanta, tan sovint simplificada i passada pel corró uniformitzador.

La verda és porta —títol que juga amb les ganes, totalment quimsolerianes, de capgirar l'ordre sintàctic que pregonava Josep Pla (amb el seu exemple arxifamós de «La porta és verda»)— conté una novel·la escrita a la manera de Quim Soler i una biografia. I totes dues parts sobreixen l'etiqueta. La primera és una ficció que aporta molta teca de l'univers, les dèries i les influències de Quim Soler. La segona s'eixampla

fins a fer una postal de la Catalunya literària dels anys setanta i vuitanta, i també de la no literària, és a dir, de les tensions i violències de la història que durant anys es passaran per alt. Todó no passa res per alt, ni l'enèsim premi literari del qual Quim Soler se'n torna amb les mans buides, ni l'anàlisi dels punts forts i flacs de cadascuna de les seves obres, ni el detall dels escriptors de moda, de fama impostada o a l'ombra. Ens parla d'aleshores i d'ara. Un document, en definitiva, interessantíssim.

Delphine de Vigan
Les gratituds

Edicions 62, Barcelona, 2021.

L'autora de la punyent *Res no s'oposa a la nit* ha llaurat una obra literària que bascula entre l'autobiografia i l'endinsament en les entranyes familiars, entre l'abisme emocional i les foscúries més malagrades de fitar. Tot, amb un domini del tremp narratiu, de l'equilibri entre el timbre sensitiu i la profunditat, que ara torna a posar de manifest a *Les gratituds*. Aquí la història posa el focus sobre una senyora gran, la Michka, que pateix un deteriorament cognitiu

que li fa perdre la capacitat de comunicar-se i l'envia a una residència. A partir d'aquest fet, i amb una doble perspectiva narradora —la de la veïna-amiga-afillada que en té cura i la del logopeda que intenta apaivagar la regressió—, veiem passar les pors, els silencis i les pèrdues propis de la vellesa. I al mateix temps, veiem com s'erigeixen els intents de marxar en pau, d'aquí la idea de l'agraïment a la qual al·ludeix el títol. Michka vol trobar algun familiar de la parella

jove que la va acollir quan era petita, durant la Segona Guerra Mundial, i la va salvar d'una mort més que probable: els vol donar les gràcies.

El fil de l'agraïment de mica en mica es va eixamplant, i alhora fa transcendir el sentit de les cures de les persones grans i la comprensió de l'altra. Ho veiem en la relació de la veïna que quan era una nena buscava recer a casa de la Michka i que ara se'n cuida, visitant-la a la residència, i en la manera com el logopeda tracta la Michka, entenent i respectant neguits, desitjos. Quan el deteriorament ja és molt avançat, també en respectarà la impotència i els silencis. El treball de traducció de Jordi Martín Lloret, a l'hora de traslladar al català els embarbussaments de la senyora gran, és notable. El procés de pèrdues al qual ha de fer front la Michka, que culminen amb l'estranyesa per l'entorn burocratitzat de la residència, els seus costums inevitables i una certa infantilització i submissió no volgudes, és descrit amb molta exactitud. La novel·la, d'estructura senzilla, però efectiva, treu suc d'una delicadesa que esquiva tothora el perill del sentimentalisme buit, cosa que no li treu moments colpidors molt ben aconseguits.

BIBLIOTECA MIQUEL DELS SANTS OLIVER

NOVETAT

ENTRE L'ORALITAT I L'ESCRITURA

JOSEP A. GRIMALT

Selecció de tretze articles acadèmics de Josep Antoni Grimalt Gomila (Felanitx, 1938), catedràtic emèrit jubilat de la Universitat de les Illes Balears. Es tracten temes com les rondalles d'Alcover, l'obra de Llorenç Villalonga, la descripció estructural dels articles en el català de Mallorca, etc.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98 - pamsa@pamsa.cat - www.pamsa.cat